

RÖDSPOVEN

Nr 2 Juni 2005

Meddelande från Linköpings fågelklubb

Klubblokal: Drottninggatan 34a
582 27 Linköping

Telefon: 013-13 39 86

Postgiro: 87 26 50-7

Hemsida:

<http://hem.fyristory.com/linkopings.fagelklubb>

Linköpings Fågelklubb är en självständig ornitologisk förening för Linköpingstrakten, med uppgift att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan, att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fågellivet, samt hos medlemmarna bidra till ett ökat ornitologiskt kunnande.

Medlemsavgiften för 2005: Familj 200:-, enskild medlem 125:-, under 21 år 50:-

Klubbens styrelse:

Ordförande:	Kjell Carlsson	013 - 17 45 13	kjeca@ifm.liu.se
Vice ordförande:	Olof Hjelm	013 - 10 56 83	olof.hjelm@telia.com
Sekreterare:	Claes Nilsson	0703 - 73 63 63	claes.nilsson@corren.se
Kassör:	Arne Carlsson	013 - 21 30 75	arne.carlsson@vti.se
Ledamöter:	Thomas Wallin	013 - 33 22 60	thomas.wallin@folksam.se
	Per Törnquist	013 - 605 40	per.tornquist@edu.motala.se
	Karl-Martin Axelsson	013 - 17 60 07	karl-martin.axelsson@e.lst.se

Hemsidesansvarig: Anders Karlsson 013 - 14 54 24 anderzmejl@hotmail.com

Biblioteks- & lokalansvarig: Per Törnquist

Fågeltornet i Nybro	Per Törnquist
Fågeltornet i Kungsbro	Olof Hjelm
Fågeltornet i Sättunaviken	Claes Nilsson

RÖDSPOVEN - medlemsblad för Linköpings Fågelklubb.
Utkommer med två nummer per år.

Redaktion: Lisa Carlsson 013 - 17 45 13 almcarlsson@hotmail.com

Omslagsbild: Lisa Carlsson Brun kärnhök (hane)

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Årets årsmöte med Linköpings fågelklubb var en trivsam tillställning. Naturcentrum var knöckfullt av fågelintresserade, årsmötet avklarades snabbt och sedan fick vi en finfin bildvisning av *Vår fågelvärlds* redaktör Anders Wirdheim. Toppen! Men ibland har man lite för bråttom. Årsmötet lyckades glömma att välja ordförande! Vi kan väl anta att vissa satt och tänkte på vattenpiplärkan de sett vid Vadstena reningsverk under dagen, medan andra längtade efter kaffe och bildvisning - hur som helst var det ingen som reagerade på att det inte valdes någon ordförande. Så kan det gå när fågelskådare ska hålla på med administration och föreningsformalia. Nu har vi dock försökt att vända denna fadäs till något positivt. I början av hösten kommer vi att ha ett **extra årsmöte** där vi väljer ordförande, och i samband med det kommer det att bli ytterligare ett fint föredrag - superskådaren Klaus Malling Olsen kommer och visar bilder och föreläser om trutkomplexet. Varmt välkomna till detta extra korta årsmöte och extra förtämliga föredrag i september!

Senare under hösten kommer också Henrik Ekman - bland annat känd som programledare för Vetenskapsmagasinet -

och håller föredrag. Han kommer att visa bilder från ängsmarker och dungar i det östgötska eklandskapet. Denna landskapstyp har mycket höga naturvärden, i många fall knutna till de gamla, stora ekarna, och är också en miljö som vi östgötar har stort ansvar för: "vårt"eklandskap är nämligen det största sammanhängande ekområdet i landet. Ge gärna det närliggande Tinneröområdet ett extra besök i sommar för att njuta av denna natur, så starkt präglad av gamla jätteeckar! Rosenkällasjön som restaurerades i området förra året är väl värd ett besök med alla sina svarthake- och smådoppingar, och kornknarrar har hörts på flera platser i norra delen av Tinneröområdet under försommaren.

Slutligen vill jag tipsa om att det kommer att byggas ett nytt fågeltorn vid Nybro, Svartåmyrningens naturreservat, under hösten. Området ska handikappanpassas och det ska bli ett större och bättre placerat fågeltorn. Förhoppningsvis ses vi både i det nya fågeltornet och på några av klubbens alla aktiviteter under hösten!

Kjell Carlsson

Betala genast medlemsavgiften för 2005!

En räkning förkommer så lätt... Om det - mot förmodan - skulle stå **2004** längst ned till höger på adressetiketten på kuvertet du fick denna tidning i, så innebär det att du inte har betalat medlemsavgiften för detta år. Använd då bifogat inbetalningskort och gör det! Avgiften är (fortfarande) 125 kronor för enskild medlem, 200 kronor för hel familj respektive 50 kronor för ungdom under 21 år.

KUNGSFISKAREN - EN FÄRGSPRAKANDE DOLDIS

En liten fågel blixtrar förbi på svirrande vingar, tätt över vattenytan. Med ett vasst ”tii-hi” försvinner den bakom snåren runt närmsta åkrök. En kungsfiskare! Trots sitt färgsprakande yttre är kungsfiskaren ganska svår att få syn på. Oftast blir mötet inte mer än vad som beskrivs ovan. Det som avslöjar kungsfiskarens närvaro är oftast lätet.

De östgötska kungsfiskarna övervintrar ofta i Holland och Danmark, men några övervintrar även i södra Sverige om förhållandena så medger. I slutet av april börjar kungsfiskarna dyka upp på sina häckplatser runt om i länet. Hanen är först på plats. Kungsfiskaren bygger sitt bo i lodräta strandbrinkar i närheten av rinnande vatten. Lämpliga boplatser är en bristvara, så det gäller att vara tidigt ute för att inte bli utan. Ofta är det enkelt att se om en brink utnyttjas av kungsfiskare, även om fågeln/fåglarna inte är där vid besöket, genom att delar av brinken är nerstänkt med vita spillningsfläckar under någon lämplig sittpinne.

Vid brinken inväntar hanen att en hona skall komma på besök så att häckningen skall kunna inledas. Det räcker emellertid inte med att kunna visa upp en imponerande brink för att få en hona på häckningshumör. Först måste hon uppvaktas med några smaskiga småfiskar. Förutom att honorna kan konstatera att deras partner är skickliga fiskare ger dessa bröllopsgåvor även ett välkommet tillskott av proteiner som kommer väl till pass när det blir dags att producera ägg.

Om honan faller för hanens smicker inleds häckningen. Boet, som består av en glasslådstor jordhåla i slutet av en drygt halvmeterlång tunnel, grävs ut gemensamt av båda föräldrar, åtminstone för första kullen. Ofta utnyttjas dock bohål från tidigare säsonger, vilket sparar fåglarna

både tid och energi. Bohålen grävs ut genom att fåglarna hackar loss jord med näbben som sedan sparkas ut. Att gräva ut ett bohål är slitsamt, på vissa kungsfiskare som har grävt mycket i ett hårt material slits övre näbbhalvan ner så pass att den blir kortare än den undre, vilket den i normalfallet inte skall vara. Näbben växer dock ut igen så småningom.

I bohålan läggs maximalt sju vita ägg som sedan ruvas av båda föräldrar under 19-21 dagar. Ungarna är till en början nakna men får efter någon vecka en märklig, igelkottslignande skrud. För att skydda fjädrarna från det smutsiga livet i en jordhåla, bryter inte fjädrarna fram ur spolarna förrän de sista dagarna innan boet lämnas. Ungarna matas med småfisk av båda föräldrar. Det som kroppen inte tar tillvara på sprutas ut som en stråle i botunneln, som ganska snart blir ordentligt geggig och illaluktande av fiskstinkande träck. De vuxna fåglarna, som tvingas passera tunneln för att mata ungarna, badar ofta direkt efter utförd matning för att hålla fjäderdräkten i trim. Hos kungsfiskaren matas ungarna ganska rättvist tack vare ett roterande system där ungarna står i en ring i bohålan. Den unge som senast matades kliver åt sidan, ringen roterar ett snäpp och nästa unge på tur kliver fram.

När ungarna börjar bli stora i den första kullen börjar hanen gräva ut ett nytt, eller restaurera ett gammalt bohål i närheten för en andrakull. När detta är klart lägger honan ägg i det nya bohålet och ruvar sedan dessa mestadels på egen hand. Hanen tar under tiden hand om matningen av den första kullen. På så vis kan kungsfiskaren få tre, eller i sällsynta fall fyra, kullar på en säsong. Det är dessutom ganska vanligt med bigami hos kungsfiskaren där hanar i vissa fall konstaterats ha två honor samtidigt som de tvingas pendla mellan för att hjälpa till

med matning av ungarna. En hane kan därigenom vara inblandad i upp till 4-6 kullar under en säsong. Den höga reproduktionspotentialen gör att kungsfiskarna kan återhämta sig relativt snabbt efter hårda vintrar, vilka brukar slå hårt mot kungsfiskarbestånden. När ungarna väl har lämnat bohålet återvänder de inte till detta mer under säsongen. Redan första dagen börjar ungarna dyka efter småkryp och fisk.

Under de första 2-4 dagarna matas de även av föräldrarna, men därefter får de klara sig på egen hand. Inom några dagar är ungarna helt självständiga och sprider sig då flera kilometer från boet. Om de överlever vinterns provningar söker de upp ett eget revir nästkommande säsong för att häcka.

Karl-Martin Axelsson

VIKTIGA INTERNETADRESSER FÖR FÅGELINTRESSERADE

1. Linköpings fågelklubb

Vår alldeles egna hemsida! Här får du aktuell information om vad som händer på fågelfronten i Linköpingstrakten, fågelbilder, exkursionsrapporter med mera.
< <http://hem.fyristorg.com/linkopings.fagelklubb>>

2. Östgotaskådning

En sida om skådning i Östergötland. Bilder på aktuella östgotararter, vägbeskrivningar, gästbok, listor... Här kan du också anmäla dig till mailinglistan "Og-larm", för att kunna följa och delta i debatt om fåglar och skådning.
< <http://medlem.spray.se/ostgotaskadning>>

3. Svalan

Ett måste för alla! Här kan du följa allt som observeras i Sverige på sidan "Dagens fågel", och genom att bli rapportör kan du mycket enkelt rapportera vad du själv observerat. Denna gigantiska databas har redan blivit grunden i den svenska fågelrapporteringen! Du kan också följa ringmärkning, sjöfågelsträck, invasionsarter och mycket, mycket mer.
< <http://svalan.artdata.slu.se/rappsyst/>>

4. C3

Club 300:s sida - av tradition främst inriktad på rariteter. Ett mycket stort galleri av bilder på sällsynta fåglar, artlistor, de senaste fågellarmen och aktuella händelser i Fågelsverige.
< www.club300.se>

Vill Du utbilda dig till Närnaturguide?

Naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska förening och Studieförbundet driver sedan 2004 ett projekt som går ut på att utbilda Närnaturguider i hela landet.

Naturskyddsföreningen Linköping och Föreningen Linköpings ekopark bjuder in till en regional utbildning av Närnaturguider i Linköping. Det blir totalt 12 tillfällen, kvällar och helgdagar under hösten 2005 och våren 2006. Start planeras till 12 oktober. En avgift på 500 kronor kommer att tas ut. Kursen äger rum i och runt Linköping och genomförs i samarbete med Studieförbundet i Östergötland. Intresseanmälan eller om du vill veta mer kontakta Björn Ström tel. 013-10 34 51 Naturskyddsföreningen Linköping eller Lena Wiberg 013-25 23 00 Studieförbundet Östergötland.

UNGDOMSKURSEN

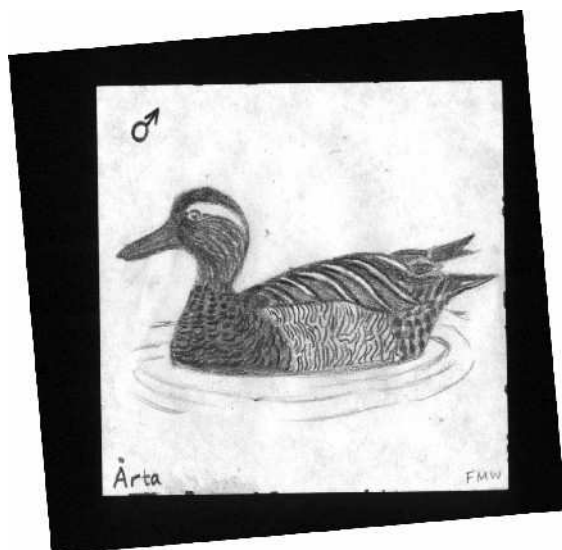
Linköpings fågelklubbs ungdomskurs har nu pågått under hela våren och lockat drygt 8 deltagare i åldrarna 13-16 år. Vi har träffats både inomhus och utomhus. På inneträffarna har vi pratat om olika fågelgrupper, artkaraktärer, fjäderdräktsuppbyggnad och mycket annat. Utomhus har vi själva fått studera arterna i deras rätta miljöer. Att se levande fåglar är dessutom mycket roligare än att titta på gamla dammiga uppstoppade fåglar som vi annars gjort så mycket på inneträffarna.

Våra egna exkursioner har tagit oss ända ifrån Nederlösas slätter till de vida strandängarna vid västra Roxen. En morgon i maj var vi även med på ringmärkning vid Stångåmynningen där Kjell Carlsson och Claes Svedlindh fångade och visade oss både lövsångare, sävsångare och sävsparvar. Några av oss fick då också hålla i en levande fågel, vilket är en otroligt härlig känsla.

Utöver våra egna exkursioner har vi även fått följa med till t.ex. Häradsskär och Omberg ihop med de äldre skådarna.

Tack vare ungdomskursen har vi fått en mycket bra knuff in i den riktiga fågelskådningen och alla dess utmaningar. Och vad jag kan läsa på mina meddeltagares miner så verkar det också som om vi alla kan enas om att kursen har varit bra och fått oss att tycka om fåglar på ett helt annat sätt än tidigare. Slutligen vill även tacka våra 6 mycket trevliga och duktiga ledare: Kjell Carlsson, Olof Hjelm, Arne Carlsson, Per Törnquist, Thomas Wallin och Claes Nilsson för en mycket uppskattad kurs.

Adam Bergner

De superfina bilderna är målade av **Felicia Matz-Wennerhed** som var deltagare i kursen!

NATURVÅRD OCH FÅGELSKYDD

- ekologisk odling och framtiden för jordbrukslandskapets fåglar -

Alla som intresserar sig för fåglar tänker väl ibland på att antalet individer av olika arter verkar variera mellan åren. Man hajar till över att det något år sitter näktergalar och sjunger i varenda buske, och ett annat år över att man knappt ser en enda rödstjärt på gamla välkända häckningslokaler. För att få säkra siffror på hur fågelbestånden förändras krävs dock seriösa inventeringar över så stora områden som möjligt, samt goda sätt att bearbeta de data man samlat in. På senare tid har flera ansatser gjorts för att försöka få bilder av beståndsutvecklingarna hos vanliga svenska fågelarter, och där det är möjligt även koppla populationstrenderna till förändringar i olika landskap och miljöer.

Åke Lindström och andra forskare vid Ekologihuset i Lund har jämfört hur det går för svenska fågelarter i olika miljöer. Till exempel har man studerat arter knutna till skogen. För varje skogsfågelart har man beräknat ett index som motsvarar populationens framgång ett visst år, och dessa indexvärden har sedan jämförts mellan åren 1975-2005. För att få en generell bild av skogsmiljön har slutligen ett stort antal vanliga skogsfågelarters utveckling vägts samman till en total skogsfågeltrend. Dessa matematiska övningar har forskarna upprepat för vanliga skogsfåglar, vanliga jordbruksfåglar samt en grupp av övriga vanliga fåglar. Resultaten är mycket intressanta. För skogsfåglarna, som ju har diskuterats mycket på senare år i samband med aggressivt skogsbruk i svenska skogar, går det ganska dåligt. Men trenden är mycket mer alarmerande för jordbrukslandskapets fåglar! Många arter som för bara några decennier sedan var vanliga på slätt- och jordbruksmark för nu en tynande tillvaro med mycket små populationer - ortolansparv och storspov är

exempel aktuella för oss i Syd- och Mellansverige. Sånglärkans population har minskat med i storleksordning 30% under den senaste tioårsperioden, och arten återfinns nu i den svenska rödlistan. Där finns också törnskata, raphhöna och andra - listan över jordbruksfåglar som det går illa för skulle tyvärr kunna göras lång. Vad beror då detta på, och vad ska vi göra åt det?

Många studier över vad som händer med jordbrukslandskapets fåglar har gjorts under de senaste decennierna, men det har inte varit lätt att få fram entydiga svar. Många forskare är ense om att det moderna jordbrukslandskapet, med stora ensartade fält är negativt genom att vara så homogent och variationslöst. Mer varierande landskap med många olika småmiljöer innebär i regel en mer varierad artsammansättning. I detta sammanhang skulle alltså ett småskaligt jordbruk med gott om bryn, diken, dammar, dungar och andra småmiljöer med all sannolikhet gynna fågelmångfalden - liksom givetvis även övrig biologisk mångfald. Att borttagandet av sådana "odlingshinder" har varit negativt för fågelfaunan kan alltså anses allmänt känt. Vad som diskuterats betydligt mindre är hur olika typer av jordbruk påverkar fåglarnas födotillgång. Ett industrialiserat storjordbruk innebär med stor sannolikhet mindre mat för fåglar än vad till exempel ett ekologiskt jordbruk gör. Anledningarna är flera. I det konventionella storjordbruket används konstgödsel, medan man i ett ekologiskt jordbruk använder naturgödsel. En viktig skillnad mellan dessa olika former av gödning är halten organiskt material. Kogödsel innehåller mycket organiskt material - växtdelar som inte är riktigt färdigmälta - och marker som gödslas med kodynga blir goda livsmiljöer för

många större markdjur som skalbaggar, gräshoppor och andra djur som trivs med höga halter organiskt material. Dessa stora insekter är viktiga som mat för många fågelarter - inte minst när de håller på att föda upp sina ungar. Industrijordbrukens kemiska bekämpningsmedel mot skadeinsekter och ogräs minskar givetvis också utbudet av föda i form av småkryp och frön.

Givetvis är det många olika faktorer som påverkar fågelarterna som häckar i svenska jordbruksmarker, och samma förklaringsmodeller för populationsminskningar gäller inte för alla

arter. En art som ortolansparv vet vi till exempel drabbas hårt av jakt utanför häckningssäsongen, och andra arter lider brist på rast- och övervintringslokaler. Men att gynna ett ekologiskt jordbruk i Sverige - ett varierat, småskaligt landskap med ett minimum av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel - kommer att vara ett mycket viktigt steg på vägen mot hållbara populationer av fågelarterna knutna till jordbruksområden.

Kjell Carlsson

Kallelse till EXTRA årsmöte!

Med anledning av att det ordinarie årsmötet missade att välja ordförande, kallas du som medlem i LFK härmed till ett extra årsmöte.

Tisdagen 13 september 2005, 18.30 i Naturcentrums stora sal.

I samband med det extra årsmötet kommer **Klaus Malling Olsen** från Danmark och lär oss hur man skiljer på gråtrut, kaspisk trut, medelhavstrut och andra nygamla arter och underarter i vitfågelkomplexet. Missa inte detta tillfälle att fördjupa dig i några av de svåraste fältbestämningsproblemen i svensk fågelskådning!

VÄLKOMMEN!

EXKURSIONSRAPPORTER

Januari- juni 2005 (& juni 2004)

Exkursionsrapport från Härjedalen 16-20 juni 2004

Det var dags för den första fjällresan på länge i Fågelklubbens regi. Härjedalen är ett utmärkt alternativ om man vill se ett urval av fjällets och den fjällnära barrskogens arter. Och för en östgötsk skådare finns det en enorm fördel med denna den sydligaste utlöparen av den svenska fjällkedjan: man når området relativt snabbt, efter 10-11 timmars bilresa inklusive rejäla pauser för mat och inköp.

Vår lilla behändiga grupp på sju personer åkte upp i sin egen takt. Ett klassiskt stopp på väg till Härjedalen är fiket i Noppikoski. Här fanns till för något år sedan ingen prislista på maten, utan man betalade vad man tyckte det var värt. Priserna var inte alltför inhumana nu heller trots en prislista, och efter en fika kunde vi spana på lokalens häckande försärlor från bron över det skummande vattnet.

Vi checkade in i Sörmons stugby i Ljusnedal vid 18-tiden. Fina stugor med förmånliga priser under lågsäsong. De tre damerna hade sin stuga, herrarna delade på två. Solen sken, men det blåste kallt. Efter en runda på byn med titt på minnena av järnhanteringen sov alla gott efter den långa bilresan.

Den kalla vinden fortsatte vår första morgon. Det gällde därför att mestadels undvika kalfjället. Vi körde till Ruvallen, en av områdets många fäboddar. Härifrån går en led till unika, flera tusen år gamla hållmålningar. Först traskar man i fin barrskog med chans på lavskrika, men den fick vi inte se. Snart kommer man in i björkskog. Den första sjungande blåhaken hördes, gråsiskor svirrade. I lä av klippan med hållmålningarna värmdes solen skönt.

Mats, som hunnit dit först, kunde rapportera att några fjällabbar dragit över precis innan vi kom fram. Reseledaren kunde dock trösta de andra med att garantera att alla skulle få se arten senare under resan. Kaffet intogs medan man kunde låta blicken svepa över skogslandets vidder nedanför. Och man fascineras av att själva hållmålningarna hållit i tusentals år, det är ju inga hållristningar det handlar om, utan bilder målade direkt på klippan!

Från platsen med målningarna går leden över kalfjäll en dryg kilometer. Mats, som alltså hade mest spring i benen idag och mestadels låg minst hundra meter före oss andra, hade nu stannat på den stenskravliga leden. Vi följde hans pekande hand. En fjällripa smög försiktigt framför oss. När den stod still var den närmast omöjlig att urskilja bland stenarna tack vare sin kamouflageteckning. Strax därefter kom vi till ledens högsta punkt. Fast den bara ligger 951 m ö h, har man härifrån en fantastisk panoramautsikt runtom på 360°. Åt alla håll ligger ännu i juni delvis snöklädda lågfjäll på 1200-1300 meter. Enstaka högre toppar sticker upp längre bort. Helags med sina 1796 meter tronar högst av dem alla i detta blickfång.

Snart dyker leden åter ner i björkskogen och följer en häftig kanjon. Ett par fjällvråkar varnade intensivt och hade säkert häckning på gång i närheten. Och så småningom var vi åter vid bilarna efter en givande promenad.

Vinden började mojna på eftermiddagen, himlen var relativt molnfri. Eftersom man inte kan lita på fjällvädret och vi bara hade tre kvällar på oss för en utlovad ornitologisk nattföreställning, så tog vi chansen nu. Det skulle bli dubbelbeckasinspel!

På bekvämt bilavstånd från vårt huvudkvarter finns en myr där ett antal beckasiner har sin spelplats. Resans första simsnäppa sågs på vägen dit. Redan när vi nådde myrkanten vid 22-tiden i den ljusa natten hördes de första knäppningarna från beckasinerna. Vi riggade upp våra tubkikare på en ås ovanför spelplatsen. Sedan var det bara att njuta. Fåglarna håller sig mest gömda i videt, men går då och då upp på en favorittuva som man givetvis ställer in tubsiktet på. Man kan så studera fåglarna när de under spelet liksom drar in andan, bröstar upp sig, höjer näbben och låter det svaga knäppandet rinna ut genom den. Och som avslutning på varje aria bredds stjärten ut som en solfjäder och dess vita yttre fjädrar blixtrar i sommarnattens dunkel. Allt medan blåhakar extatiskt sjunger i bakgrunden, åtminstone på denna spelplats. Inte undra på att vi glömde bort att vi egentligen stod och frös. Det gick åt en dubbel sängfösare efter återkomsten till stugorna för att få upp kroppsvärmen igen...

På fredagen blev det lättare sovmorgon. Vinden hade helt lagt sig, solen sken. Dagen var som gjord för en tur på fjället. I trakten finns en av de ytterst få bilvägar i Sverige som korsar ett vidsträckt kalfjäll, Flatruet. Ett antal stopp på vägen dit gav oss idag bland annat gluttsnäppa med ungar, spelande småspov, resans första skrattande dalripa och några sjöorrar.

Från den stora P-platsen högst uppe på Flatruet, knappt 1000 m ö h, lullade vi åt nordost. Fuktstråken här bjöd på intensivt spelande kärrensäppor, granna brushanar samt någon simsnäppa och mosnäppa. I videsnåren omkring var lappsparvarna talrika och utkonkurrerade de lokala blåhakarna när det gällde vår uppmärksamhet. Reseledarens utlovade fjällabbar hade uppvisning. En till synes vilsekommen jorduggla stöttes upp – ja, under de tre timmar vi strosade här fanns det hela tiden något att titta på för en fågelskådare.

På eftermiddagen var det fria aktiviteter, varefter vi hade en genomgång av artlistan. Fotbollsfantasterna kunde sedan bänka sig i soffan och se Zlatan klacka in 1-1 mot Italien i EM-matchen. Allt medan ett regnväder drog in över Härjedalen.

Men, reseledarens tur höll i sig, himlen var åter blå på lördag morgon. Vi gjorde en tur halvvägs upp på Mittåkläppen med sin karakteristiska silhuett. Utsikten var magnifik, men ur fågelsynpunkt är det artfattigt här. Fjällsippor och fjällglim blommade vackert.

Nedanför berget går en fin led mellan de många fäbodarna som finns här. De brukas inte längre till kreatursskötsel, men man får en informativ inblick i den gamla fäbodkulturen om man går den s k Säterturen. Häckande strömstare sågs i en av de många jokkarna. En gammal havsörn gled överraskande in över Mittådalen och svepte bort mot de norska fjällen. Lunchen intogs på en åsrygg med en underbar vy över dalen och Mittåkläppen. Medan vi satt där passerade flera hundra renar nedanför, ivrigt och rastlöst betande, ständigt i rörelse, både små kalvar och vuxna djur. En häftig upplevelse!

Strax innan vi återkom till bilarna hördes resans enda ringtrast sjunga vid en av fäbodarna.

Det här var den sista hela skåardagen, så på kvällen var det dags att fira allt vi varit med om. Vi gick bort till byns värdshus och intog en anständig middag på renfilé och ett glas vin. Glass med varm hjortronsås avrundade måltiden.

Dagarna går fort när man har roligt – det blev söndag och dags för hemresa. Ett brandfält halvvägs till Tännäs skulle kollas upp, där finns det chans att se tretåig hackspett. På vägen dit stod en ståtlig tjäderhöna mitt på vägen. Vid brandfältet spred vi ut oss i den omgivande barrskogen. Barbro drog en vinstlott som

ensam fick se en tretåig hastigt skymta förbi. Strax efteråt körde vi in i ett större regnväder och kunde återigen lyckönska oss över att ha haft vädergudarna på vår

sida under resan. Plus över att myggen så gott som lyst med sin frånvaro!

Jussi Tranesjö

Häradsskär 9 april

Förra årets vårresa till Häradsskär visade sig i efterhand vara någon vecka för tidig, därför beslöt arrangören i år att lägga exkursionen en bit in i april, då vi hoppades på fler nyanlända tättingar och bättre fart på sträcket ut över havsbandet. Det blev ett lyckat drag, speciellt med tanke på att vädret var det bästa tänkbara under större delen av dagen. Redan vid avfärden från Fyrudden vid 06.00 såg det bra ut på väderfronten, och i flera timmar sken sen en skön vårsol mot de 20 fågelskådare som nappat på resan. Under de tidiga eftermiddagstimmarerna var det fantastiskt skönt att sitta vid stugorna och sola/sova, här fick de flesta sin första smak på att våren verkligen var i antågande. I vanlig ordning började dagen med sträckskådning från Stångskär, och i vanlig ordning var det ingen vidare fart över havet. Några ejderflockar mot norr räknades in liksom några flockar sjöorre och ett par svärtor. Roligast var en tidig fisktärna som drog förbi liksom en silltrut och en snygg hanne blå kärrhök, som kom seglande tätt över vattenytan. Några hörde dagens ända skärpiplärka, medan ett par

trädlärkor hela dagen höll till på ön och lockade flitigt. Trots det gäckade just trädlärkorna några hungrigt årskryssande skådare. Ute på havet rastade det en del fågel, såsom alla de tre vanliga alkorna, tordmule, tobisgrissla och sillgrissla, samt en gråhakedopping som säkert gladdde de flesta. På morgonen fanns också en hanne stenfalk att beskåda på Stångskär, men den drog iväg och sågs inte mer under dagen. Antalet rastande tättingar på ön var lågt, lägre än vi hoppats på. Kanske gjorde det fina vädret att småfåglarna valde att sträcka över istället, den här dagen fick vi nöja oss med ett par järnsparvar, några rödhakar och en gransångare.

Så till dagens stora mysterium: Vad var det som egentligen hände med den hornuggla som först sågs flyga iväg i riktning mot Alkärrret, och som sedan hittades död vid stugorna intill kärret? Frågan är om det ens var samma uggla, men enligt de skådare som känt på fågeln var den precis nydöd. Den var riktigt illa tilltygad, till exempel var huvudet helt bortslitet. Pilgrimsfalk, duvhök, mård? Ni får själva gissa.

Claes Nilsson

Ugglor (?) och spettar i Tjällmoskogarna 19-20.3

Årets uggle- och spettexkursion genomfördes denna gång på hemmaplan i Östergötland istället för Norduppland. På lördagseftermiddagen samlades vi för färd upp till skogarna runt Kärnskogsmosse i de allra nordligaste delarna av Östergötland. Ett första stopp gjordes vid Ljungsbro för att titta på en flock raphhöns som hade sitt vinterkvarter längs vägkanten. Efter inkvartering i ett lånat hus i byn Fallet

söder om mossen gav vi oss iväg för att lyssna på ugglor. Det var en kall och stilla kväll som kom att bli en svinkall natt. Trots stjärnklar natthimmel och nästan vindstilla var det helt tyst i skogen. Antagligen var det kylan som gjorde ugglorna tjuriga. Vi bestämde oss istället för att åka till Fallet och sova.

Söndagsmorgonen var tidig när vi packade in oss i bilarna och åkte till naturreservatet Trolleflod som ligger precis på Närkegränsen. Siktet var inställt på

hackspettar och speciellt den tretåiga hackspett som funnits på lokalen tidigare. Nästan direkt när vi gick in i reservatet fick vi höra en trumning som lät intressant. Vi försökte gå mot hackspetten i den skariga och fortfarande rätt djupa snön. Efter flera stopp och lite mer lyssnande avslöjade sig hackspetten; det var en spillkråka som inte trummade fullt ut. Ytterligare en trummade hackspett fångade vårt intresse, men vi lyckades inte få fatt på den. Under ett par morgontimmars vandring i reservatet fick vi dock kontakt med de flesta skogsfåglarna; orrar spelade på avstånd och en tjäder smällde med näbben sporadiskt i storskogen. Flera större hackspettar trummade och alla mesarterna hördes och sågs bra. På slutet hörde vi också mindre hackspett och spillkråka, samtidigt som en flock stjärtneser klängde runt i en björk. Trolleflod är verkligen en lokal som är värd ett besök.

Efter denna fina vandring bestämde vi oss för att åka ut på själva mossen för att titta på orrspelet. De isiga vägarna gjorde det dock omöjligt att komma fram. Vi vände

därför och ställde oss vid gården XX och spanade. Det gav direkt utdelning då en äldre kungsörn upptäcktes över skogskanten. Samtidigt kom en gammal havsörn och gjorde en lov ner mot mossen. Årets första lärkor drog mot norr och några skogsduvor flög förbi. Det kändes att det var vår i luften. Vi gjorde också ett kortare stopp i hopp om att få gröngöling på dagslistan. Morgonaktiviteten hade dock avtagit och vår trötthet och en skällande hund gjorde att vi mest ägnade oss åt förmiddagsfikat. Efter detta stopp splittrades gruppen då några åkte direkt hem och två bilar bestämde sig för att göra ett stopp vid jordbrukslandskapet söder om Tjällmo. Detta visade sig vara en lyckträff. Fler lärkor sträckte mot norr och nyanlända vårfåglar som tofsvipa, ljunpipare och sädgås sågs. Det var ganska gott om ormvråkar som seglade över skogsbrynen och vi upptäckte snart en ung kungsörn som visade sig fint. Efter denna fina avslutning för vi hem till Linköping.

Olof Hjelm

Nattsångarexkursionen 9 juni

Vindstill, klarblå himmel och nästan 20 grader varmt klockan 22 på kvällen. Ja, bättre förutsättningar för årets nattsångarexkursion gick knappast att få. På Cupolens parkeringsplats konstaterade vi alla vilken extrem tur med vädret vi haft denna ovanligt kyliga vår och försommar. Säkert var det också den fina kvällen som gjorde att många slöt upp, vi var nästan 20 förväntansfulla fågelskådare som styrde kosan mot Sättunavikens parkeringsplats för ett första stopp.

Det började med succé direkt. Knappt hann vi stiga ur bilarna innan en vaktel spelade på fältet mitt emot parkeringen. Något ihållande "kluckande" var det inte tal om, vakteln spelade bara sporadiskt ett par gånger så det gällde att vara med och

lyssna noga. Skönt att ha en av målarterna klar så tidigt!

Efter resultatlös jordugglespaning över strandängarna vid Sättuna begav vi oss till området runt Kaga kyrka, som gav kvällens första gräshoppångare (det skulle komma många fler) samt spelande raphöna. Den senares läte var nytt för många, det är inte allt för ofta man hör raphöna spela.

Östergötlands säkraste område förr kärrsångare är bron över Svartån strax sydost om Ledberg kyrka. Mycket riktigt, så fort vi klivit ur bilarna satt en kärrsångare och sjöng i buskagen. Vi stod länge och förundrades över den speciella sången, som i princip bara består av härmningar av andra arter. Steglits, backsvala, ladusvala, sädesårta, talgoxe och blåmes var bara några av många läten vi kände igen.

Färden gick några hundra meter norrut till Mjölörpsinfarten, där vi konstigt nog inte hörde vaktel, lokalen var annars säker för vaktel dagarna innan. Istället tog vi vägen mot Maspelösa och stannade kort därefter. Direkt hördes kärr- och gräshoppsångare (och näktergalar givetvis), samt lite längre bort – kornknarr! Vi förflyttade oss en liten snutt och kunde sedan njuta av knarrens ”snärpande” på nära håll. Kul, nu var både vaktel och kornknarr hörda!

Vi fortsatte med att åka till fälten runt Flistad kyrka. Vid bron någon kilometer sydväst om kyrkan hördes kvällens andra vaktel på långt håll. Dessutom spelade en storspov, som gladde de flesta. Nu började

emellertid en del deltagare se lite trötta ut, för de allra flesta väntade ju arbete dagen efter. Ett sista stopp vid Ledbergssänkan gav sävsångare och ytterligare en kornknarr.

Som bonus erbjöd sig exkursionsledaren att följa med intresserade till Vistkärret utanför Sturefors, där en flodsångare sjungit i en dryg vecka. Fem personer hängde på, och blev inte besvikna när flodsångaren satt i hundkex precis intill vägen och sjöng intensivt. En perfekt avslutning på en lyckad kväll.

Claes Nilsson

FOTOFRÅGAN

Ja, vad är nu detta? En mörk tätting, där vi bara ser lite av buken, de undre stjärttäckarna samt stjärtfjädrarna underifrån. Mörkt är det också (ringmärkare är alltid uppe i svinottan). Kan man få ledning av stjärtens längd, och vilka arter kan tänkas ha så markanta vita fläckar på de undre stjärttäckarna som denna?

Svar på sista sidan...

AKTUELLA OBSERVATIONER i Linköpings kommun januari till juni 2005

Observationerna är hämtade från rapporteringssystemet Svalan och är inte granskade av Raritetskommittén eller Regionala rapportkommittén.

Smådopping: Övervintrade med som mest tre ex vid Nykvarn, Stångån. På häckningslokalerna sågs som mest fem adulta fåglar i Rosenkällasjön och två adulta på två olika platser i Sträp. Från Rosenkällasjön har hitintills sammanlagt tre ungfåglar rapporterats. Från Roxen rapporterades två fåglar under våren - Härnaviken 7/4 och Sättunaviken 4-21/4.

Skäggdopping: Ett vinterfynd av 1 ex Stångåmynningen, Roxen 15/1.

Gråhakedopping: Vid Sättunaviken sågs ett ex 21/4-11/5. Sista dagen fanns ytterligare ett ex på lokalen.

Svarthakedopping: Arten är rapporterad från flera platser i Roxen under sträckperioden. Från häcklokalerna rapporteras om som mest tolv adulta fåglar i Rosenkällasjön och nio i Sträp.

Rördrom: Från Roxen rapporteras om ca åtta tutande hannar. Dessutom ett ex vid Prästgårdskajen, Sturefors 19/5-4/6.

Mindre sångsvan: Enda observationen är en sträckande vid Parkeringen, Nybro, Svartåmynningens naturreservat 30/3.

Sädgås: Två vinterfynd gjordes: sju sträckande mot sydväst Härnaviken, 1/1 och två fåglar i Tolefors 14/1.

Spetsbergsgås: Enstaka rastare sågs runt Roxen under slutet av mars-mitten av april. En långstannare fanns kvar i området ända till 31/5.

Bläsgås: Uppträdde redan från början av januari med upp till sju ex vid olika platser runt sydvästra Roxen. Under normal sträcktid sågs som mest 14 ex vid Stångåmynningen 6/3 och 23 ex vid Svartåmynningens naturreservat 29/3.

Fjällgås: En 2K-fågel sågs på olika plaster i Svartåmynningens naturreservat 7/6-11/6.

Röd glada: Ett ex Drabbisdal, Vreta Kloster kyrka 5/4. Ett ex Västerlösa Prästgård, 5/5.

Ängshök: På slätten väster om Roxen inledde två par häckning. En ensam hona sågs vid Kungsbro, Roxen 1/6.

Pilgrimsfalk: 1 fågel sågs Stångåmynningen 25/2. 1 ex Svartåmynningens naturreservat 19/3. 1 trolig adult hona Svartåmynningens naturreservat 28/3-7/5. 1 adult hanne sträckte sydost från Sättunaviken, 23/4.

Järpe: 1 hanne spelade i Edhaga 26/4. 1 spelade vid Norra Drögen 9/5.

Vaktel: 1 ex Överby, Törnevalla kyrka 21/5. 1 sjungande vid Kaga Kyrka 5/6. 1 sjungande Sättunaviken, 9/6. 1 sjungande Tägneby, Rystad 10/6. 2 sjungande Parkeringen, Nybro, Svartåmynningens naturreservat 19/6. I området runt Ledberg kyrka hördes vaktel på ca sex platser under juni.

Småfläckig sumphöna: Endast en spelande fågel rapporteras från Nybro, Svartåmynningens naturreservat 18-22/6.

Kornknarr: Minst 20 kornknarrar har rapporterats! Största koncentrationerna har varit Tinnerö Eklandskap (fyra till sex), Lagerlund (fyra) och området runt Ledberg (minst sex). Det är svårt att få en exakt siffra då fåglarna hörs långt och rapporterats från lite olika lokalangivelser.

Kustpipare: 1 ex Sättunaviken 27/5.

Kustsnäppa: 1 ex Härnaviken 18/5. 2 ex Härnaviken 20/5. 1 ex Sättunaviken 1/6-8/6. 1 ex Härnaviken 3/6-8/6.

Småsnäppa: 1 ex Härnaviken 20/5-21/5. 2 ex Sättunaviken 7/6.

Mosnäppa: Som mest sågs 20 ex vid Härnaviken 18/5.

Myrsnäppa: 4 ex Härnaviken 25/5. 2 ex Sättunaviken 1/6. 1 ex Sättunaviken 2/6.

Dvärgbeckasin: 1 spelande vid infarten till Nybro, Svartåmyningens naturreservat 5/5. 2 ex Härnaviken 25/5.

Dubbelbeckasin: Enda obsen var en spelande fågel vid Sättunaviken 7/5.

Rödspov: Likt tidigare år inledde ca tre par häckning i Svartåmyningens naturreservat.

Småspov: 1 ex Härnaviken 16/4-23/4. 9 sträckande mot öster Götudden, Roxen 27/4. 2 ex Sättunaviken 13/5. 4 sträckande mot nordväst Härnaviken 16/5.

Smalnäbbad simsnäppa: 2 fåglar i Härnaviken 24/5. Som mest 5 stycken i Sättunaviken 1/6-8/6. 2 ex Härnaviken 12/6.

Dvärgmå: Uppträdde ovanligt fåtaligt i Roxen mellan 20/5-1/6. Som mest 3 adulta respektive 3 2K-fåglar. Inga häckningsindicer har noterats.

Småtärna: 1 ex Sättunaviken 1/5. 1 ex Härnaviken 23/5.

Svarttärna: Är endast rapporterad från Svartåmyningens naturreservat med ett ex 20/5 och 29/5.

Jorduggla: 1 ex Svartåmyningens naturreservat 18/3-13/5. 1 ex vid Gärstadverken 21/4.

Nattskärna: 2 spelande Ormstensmossen 31/5-12/6. 1 spelande Eksätter Rystad 1/6. 1 rastande vid bron över Svartån, Flistad kyrka 5/6.

Kungsfiskare: Övervintrade med upp till tre ex vid Stångån, Linköping. Dessutom rapporterad från två möjliga häcklokaler.

Härfågel: 1 ex Flistad kyrka 6/5. En fågel rapporterades från Kaga Kyrka och senare även vid Härnaviken och Sjölidén, Berg 12/5.

Skärpiplärka: 1 ex Härnaviken 19/4.

Forsärla: Övervintrade med max tre ex vid Nykvarn. Sågs dessutom på minst sju lämpliga häcklokaler under våren.

Blåhake: 1 ex Sättunaviken 20/5.

Flodsångare: Vid Viskärret, Sturefors upptäcktes en sjungande fågel 28/5-12/6. På samma lokal hördes vid några tillfällen ytterligare en fågel. Vid Pene Munde, Sturefors fanns ännu en sjungande fågel 29/5-4/6.

Kärrsångare: Drygt 20 sjungande fåglar har rapporterats! Rekordartat uppträdande.

Trastsångare: 1 sjungande Värila Gård, Östra Skrukeby 13/5. 1 sjungande i Kungsbro, 21/5-30/5. 1 kontrollerad under CES-ringmärkning med tjeckisk ring (!) Stångåmyningén 21/5. 1 sjungande Holmen Östra Harg 30/5. 1 sjungande Eksätter, Rystad 1/6. 1 sjungande i Säbyviken 3/6.

Höksångare: 1 sjungande i Brokinds skollhage 18/6.

Svarthätta: Ett vinterfynd; 1 adult hanne Duvgatan 3 Linköping 13/2-28/2.

Snösiska: 2 hannar observerades i Stjärnorpsravinen 14/1. 1 hanne Nykvarn 28/1. 1 ex Tornbyområdet 2/3.

Ortolansparv: Upp till 2 sjungande hannar vid Tuna gård 6/5-6/6. 1 hanne Sättunaviken, 7/5. 2 sjungande fåglar i Sättunaviken 10/5.

PROGRAM FÖR HÖSTEN 2005

Vadare på Öland 29-31.7. Klubben gör en nysatsning: tuff vadarskådning på Öland mitt i sommaren. Dags för en ny hudsonspov?!? Avresa från Linköping på fredag eftermiddag och hemkomst söndag kväll. Boende på vandrarhem. Anmälan till Claes Nilsson (0703-73 63 63) senast 20.7 (**obs - snart!**).

Falsterbo 2-4.9. Följ med till rovfågelsträckets Mecka och frossa i bivråkar och andra härliga rovfåglar. Om vindarna är med oss, kan vad som helst dyka upp; mindre eller större skrikörn, storkar, falkar mm. Vi bor i stugor på Ljungens Camping och vi åker ned på fredag 2.9. Morgnarna ägnar vi oss åt sträckskådning vid Nabben, där vi studerar tättingar och sjöfåglar. Med termiken kommer rovfågeln och då ställer vi oss på Ljungen och njuter. Då endast ett begränsat antal bäddar är beställda, förelär jag att Ni snarast lämnar en bindande anmälan till Per Törnquist tel 013-605 40 eller per.tornquist@edu.motala.se

LFK:s extra årsmöte. Naturcentrum 13.9 18.30. Se kallelse inne i tidningen.

Klaus Malling Olsen: bestämning av nya och gamla vitfågelarter. Naturcentrum 13.9 19.00. En av Europas erkända experter på bestämning av mås- och trutarter visar bilder och guidar oss fram genom komplexet av grå-, medelhavs- och kaspiska trutar samt många andra. Ett föredrag både för dig som redan är duktig på måsbestämning och för dig som alltid tänkt att ”någon gång ska jag lära mig måsfågeln...”. Fritt inträde.

Ringmärkning vid Stångåmynningen 24.9. En chans att få uppleva fåglar på nära håll, och kanske till och med hålla i en. Besök vid en CES-ringmärkningsplats vid Roxen. Samling vid Stångåmynningens parkeringsplats (vid fågeltornen) 06.00. Anmälan till Kjell Carlsson (013-17 45 13) senast 20.9.

Häradskär 1.10. Höstens traditionella skärgårdsresa, med sträckskådning och tättingsök bland buskarna. Bilresa från Linköping (kan samordnas) till Fyrudden vid Gryt, och därefter båtresa till Häradskär. Avfärd tidigt och hemkomst sen eftermiddag/kväll. Detaljer om avresetid, pris med mera får du i samband med anmälan, som görs till Karl-Martin Axelsson (013 - 17 60 07) senast 22.9.

Skrakräkning 12 och 19.11. Traditionsenlig storskrakräkning från olika platser runt Roxen. Detta blir det 45:e året i rad som LFK genomför skrakräkningar i Roxen på senhösten - ett imponerande dataset! Anmäl intresse att delta till Barbro Nordström, telefon 013-27 31 76.

Henrik Ekman: de sista ängarna. Missionskyrkans stora sal 23.11 19.00. Henrik Ekman, känd författare och programledare för Vetenskapsmagasinet, visar natursköna bilder på fåglar, natur- och kulturlandskap. Temat är de tynande resterna av ängsmark, och mycket av bildmaterialet kommer från eklandskapet runt Bjärka-Säby söder om Linköping. Fritt inträde för medlemmar i LFK.

Svar på fotofrågan: gårdsmyg